SPRAWDZIAN · WOS

Sprawdzian ze społeczeństw i socjalizacji

Grupa A

WOS: socjalizacja, normy i kontrola społeczna, typy społeczeństw

Imię i nazwisko: _____

Klasa: _____

Data: _____

Punkty: _____ / 25

10 zadań, 25 pkt. Czytaj uważnie polecenia. W zadaniach otwartych pisz pełnymi zdaniami.

Zadanie 1. (0–1 pkt)

Pojęcie „habitus" (P. Bourdieu) oznacza

(A) kwalifikacje zawodowe potwierdzone dyplomem i zdobyte w toku formalnej edukacji
(B) zasady prawne regulujące zachowanie jednostek w instytucjach publicznych
(C) oficjalny strój w miejscu pracy, sygnalizujący przynależność do grupy zawodowej
(D) zinternalizowane dyspozycje, nawyki i smak wynikające z pozycji społecznej

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 2. (0–1 pkt)

Labeling theory (teoria etykietowania) głosi, że

(A) naznaczenie osoby jako „dewianta" wzmacnia dewiacyjne zachowania (samospełniająca się przepowiednia)
(B) etykiety na produktach wpływają na zachowania konsumentów i ich decyzje zakupowe w sklepach
(C) policja skutecznie zapobiega przestępczości dzięki surowym karom, stałym patrolom i monitoringowi
(D) każdy człowiek jest z natury dewiantem, a normy społeczne jedynie tłumią te skłonności

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 3. (0–4 pkt)

Dopasuj teorię dewiacji społecznej do jej twórcy lub kluczowego twierdzenia.

1. Teoria naznaczania (labeling theory)	…	A. zachowanie dewiacyjne jest wyuczone w interakcjach z osobami praktykującymi i uzasadniającymi takie zachowanie
2. Teoria napięcia (strain theory — Merton)	…	B. dewiacja wynika z napięcia między kulturowymi celami a dostępnymi środkami ich realizacji (anomia Mertona)
3. Teoria zróżnicowanych powiązań (Sutherland)	…	C. dewiacja pojawia się, gdy słabną więzi społeczne (attachment, commitment, involvement, belief) łączące jednostkę ze społeczeństwem
4. Teoria kontroli społecznej (Hirschi)	…	D. jednostka staje się dewiantem, gdy inni skutecznie przypisują jej etykietę dewianta — co kształtuje jej dalsze zachowanie

Przy każdym numerze wpisz literę pasującego elementu.

Zadanie 4. (0–4 pkt)

Dopasuj typ społeczeństwa do dominującego sektora gospodarki.

1. Społeczeństwo informacyjne	…	A. Przemysł
2. Społeczeństwo industrialne	…	B. Technologie informacyjne i wiedza
3. Społeczeństwo agrarne	…	C. Rolnictwo
4. Społeczeństwo postindustrialne	…	D. Usługi

Przy każdym numerze wpisz literę pasującego elementu.

Zadanie 5. (0–3 pkt)

Uzupełnij luki, wybierając wyrażenia z listy.

Proces socjalizacji przebiega z udziałem różnych instytucji zwanych agendami (czynnikami) socjalizacji. Najważniejszą agendą socjalizacji pierwotnej jest (1) _____, w której dziecko przyswaja pierwsze normy i wartości. W okresie szkolnym istotną rolę zaczyna odgrywać (2) _____, ucząca formalnych zasad funkcjonowania w większej zbiorowości. Ważną agendą socjalizacji wtórnej w okresie dorastania jest także (3) _____, dostarczająca wzorów zachowań akceptowanych przez rówieśników.

(1) grupa rówieśnicza / rodzina / szkoła
(2) praca zawodowa / szkoła / rodzina
(3) grupa rówieśnicza / administracja publiczna / instytucja totalna

Zadanie 6. (0–3 pkt)

Uzupełnij luki, wybierając wyrażenia z listy.

W socjologii Ervinga Goffmana życie społeczne jest metaforycznie porównywane do (1) _____. Każda jednostka odgrywa różne role w zależności od publiczności i sytuacji. Goffman wprowadził pojęcie (2) _____, czyli świadomego kontrolowania obrazu siebie, jaki tworzą sobie inni. Pojęcie (3) _____ oznacza negatywny atrybut, który degraduje jednostkę w oczach innych i ogranicza jej możliwości społeczne.

(1) laboratorium / szachownicy / teatru
(2) zarządzania wrażeniem (impression management) / internalizacji norm / socjalizacji wtórnej
(3) habitusu / stygmatu / kapitału symbolicznego

Zadanie 7. (0–2 pkt)

Wyjaśnij, na czym polega zjawisko resocjalizacji. Podaj przykład instytucji, w której proces ten jest realizowany.

Zadanie 8. (0–2 pkt)

Wyjaśnij, na czym polega socjalizacja w instytucji totalnej, i podaj jeden przykład takiej instytucji.

Zadanie 9. (0–2 pkt)

Wyjaśnij różnicę między stereotypem, uprzedzeniem i dyskryminacją.

Zadanie 10. (0–3 pkt)

Wyjaśnij, na czym polega zjawisko anomii społecznej w koncepcji Emila Durkheima. Podaj jeden przykład sytuacji społecznej, w której zjawisko to może się nasilać.

Rozwiąż ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: matury-online.pl/sprawdzian/wos/spoleczenstwa-i-socjalizacja

Sprawdzian ze społeczeństw i socjalizacji

Grupa B

WOS: socjalizacja, normy i kontrola społeczna, typy społeczeństw

Imię i nazwisko: _____

Klasa: _____

Data: _____

Punkty: _____ / 25

10 zadań, 25 pkt. Czytaj uważnie polecenia. W zadaniach otwartych pisz pełnymi zdaniami.

Zadanie 1. (0–1 pkt)

Pojęcie „grupy odniesienia" (reference group) oznacza w socjologii:

(A) grupę, do której jednostka należy od urodzenia ze względu na więzi krwi, np. rodzinę pochodzenia lub ród
(B) grupę, która przydziela role i odpowiedzialności nowo przybyłym członkom w procesie socjalizacji
(C) grupę badaczy społecznych stanowiącą punkt odniesienia w analizach naukowych i badaniach sondażowych
(D) grupę, do której standardów i wartości jednostka porównuje swoje zachowanie, nawet gdy do niej nie należy

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 2. (0–1 pkt)

Proces, w toku którego dziecko przyswaja podstawowe normy, wartości i wzory zachowań w rodzinie, nazywamy:

(A) socjalizacją wtórną
(B) resocjalizacją
(C) socjalizacją pierwotną
(D) desocjalizacją

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 3. (0–4 pkt)

Dopasuj badacza do koncepcji związanej z procesem socjalizacji, którą sformułował.

1. Charles Cooley	...	A. twórca pojęcia faktu społecznego jako zjawiska zewnętrznego wobec jednostki i wywierającego na nią przymus
2. George Herbert Mead	...	B. autor koncepcji „jaźni odzwierciedlonej" — obrazu siebie kształtowanego przez to, jak widzą nas inni
3. Peter Berger i Thomas Luckmann	...	C. autor koncepcji „uogólnionego innego", wyjaśniającej internalizację norm i oczekiwań społeczeństwa przez jednostkę
4. Émile Durkheim	...	D. autorzy koncepcji społecznego tworzenia (konstruowania) rzeczywistości

Przy każdym numerze wpisz literę pasującego elementu.

Zadanie 4. (0–4 pkt)

Dopasuj rodzaj socjalizacji/resocjalizacji do jego charakterystyki.

1. socjalizacja pierwotna	…	A. utrata lub osłabienie wcześniej przyswojonych norm i wzorców społecznych, np. w wyniku długotrwałej izolacji
2. socjalizacja wtórna	…	B. proces ponownego wdrażania jednostki do norm społecznych, zwykle po ich wcześniejszym naruszeniu
3. resocjalizacja	…	C. zachodzi po ukształtowaniu podstawowej tożsamości, dotyczy przystosowania do nowych, wyspecjalizowanych ról i instytucji
4. desocjalizacja	…	D. zachodzi we wczesnym dzieciństwie, głównie w rodzinie, kształtuje podstawową tożsamość jednostki

Przy każdym numerze wpisz literę pasującego elementu.

Zadanie 5. (0–3 pkt)

Uzupełnij luki, wybierając wyrażenia z listy.

Kontrola społeczna to mechanizm, dzięki któremu (1) _____ członków społeczeństwa są regulowane przez zewnętrzne naciski lub wewnętrzne przekonania. Wyróżniamy kontrolę formalną — opartą na sankcjach przewidzianych przez prawo i (2) _____ — oraz kontrolę nieformalną, opierającą się na opiniach grupy i społecznej (3) _____.

(1) mody / zachowania / dochody
(2) grupy sąsiedzkie / instytucje państwowe / obyczaje lokalne
(3) aprobacie lub dezaprobacie / władzy fiskalnej / normy prawne

Zadanie 6. (0–3 pkt)

Uzupełnij luki, wybierając wyrażenia z listy.

Socjalizacja to proces, w którym jednostka (1) _____ wartości, normy i wzorce zachowań przyjęte w danym społeczeństwie. Wyróżniamy socjalizację (2) _____ — zachodzącą głównie w rodzinie — i socjalizację wtórną, która odbywa się w szkole, grupach (3) _____ i mediach.

(1) tworzy / odrzuca / przyswaja
(2) formalną / pierwotną / instytucjonalną
(3) statystycznych / rówieśniczych / parlamentarnych

Zadanie 7. (0–2 pkt)

Wyjaśnij pojęcie „konflikt ról społecznych” i podaj jeden przykład.

Zadanie 8. (0–2 pkt)

Wyjaśnij różnicę między formalną a nieformalną kontrolą społeczną i podaj po jednym przykładzie każdej z nich.

Zadanie 9. (0–2 pkt)

Podaj dwie funkcje, jakie pełni grupa rówieśnicza w procesie socjalizacji nastolatka.

Zadanie 10. (0–3 pkt)

Wyjaśnij pojęcie 'rola społeczna'. Podaj dwa różne przykłady konfliktu ról, z jakimi może zetknąć się dorosła osoba pracująca zawodowo i posiadająca rodzinę.

Rozwiąż ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: matury-online.pl/sprawdzian/wos/spoleczenstwa-i-socjalizacja

KLUCZ ODPOWIEDZI · DLA NAUCZYCIELA

Sprawdzian ze społeczeństw i socjalizacji

Grupa A

1. (1 pkt) **D**

2. (1 pkt) **A**

3. (4 pkt) **1–D, 2–B, 3–A, 4–C** — po 1 pkt za parę

4. (4 pkt) **1–B, 2–A, 3–C, 4–D** — po 1 pkt za parę

5. (3 pkt) **(1) rodzina; (2) szkoła; (3) grupa rówieśnicza** — po 1 pkt za lukę

6. (3 pkt) **(1) teatru; (2) zarządzania wrażeniem (impression management); (3) stygmatu** — po 1 pkt za lukę

7. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Resocjalizacja to proces ponownego wdrażania jednostki do funkcjonowania zgodnego z obowiązującymi normami społecznymi, podejmowany zwykle wobec osób, które te normy wcześniej naruszyły. Przykładem instytucji realizującej proces resocjalizacji jest zakład karny, w którym osadzeni uczestniczą m.in. w programach edukacyjnych, terapeutycznych i zawodowych mających ułatwić im powrót do życia w społeczeństwie po odbyciu kary.
Punktacja: 1 pkt – poprawne wyjaśnienie (proces ponownego wdrażania jednostki do funkcjonowania zgodnego z normami społecznymi, zwykle po wcześniejszym naruszeniu tych norm). 1 pkt – trafny przykład instytucji (np. zakład karny, młodzieżowy ośrodek wychowawczy). Maks. 2 pkt.

8. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: W instytucji totalnej jednostka jest odcięta od zewnętrznego świata, a jej codzienne życie jest ściśle kontrolowane przez personel, co prowadzi do przebudowy jej dotychczasowej tożsamości i przyswojenia nowych norm. Przykładem jest więzienie.
Punktacja: Wyjaśnienie (izolacja od otoczenia, ścisła kontrola życia codziennego, przebudowa tożsamości jednostki) – 1 pkt; poprawny przykład instytucji (np. więzienie, koszary, klasztor, szpital psychiatryczny) – 1 pkt. Maksymalnie 2 pkt.

9. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Stereotyp: uproszczone przekonanie o grupie (komponent poznawczy). Uprzedzenie: negatywna postawa emocjonalna wobec grupy (komponent emocjonalny). Dyskryminacja: nierówne traktowanie na podstawie przynależności do grupy (komponent behawioralny).
Punktacja: 3 pojęcia = 2 pkt.

10. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Anomia społeczna, w ujęciu Emila Durkheima, to stan osłabienia lub rozpadu dotychczas obowiązujących norm społecznych, w którym jednostki tracą jasne wskazówki, jak postępować, co może prowadzić do wzrostu zachowań dewiacyjnych, np. przestępczości czy samobójstw. Zjawisko to nasila się szczególnie w okresach gwałtownych przemian społeczno-gospodarczych, np. podczas głębokiego kryzysu ekonomicznego lub transformacji ustrojowej, gdy dotychczasowe reguły życia społecznego przestają być skuteczne, a nowe jeszcze się nie ukształtowały.
Punktacja: Poprawne wyjaśnienie anomii – rozpad lub osłabienie obowiązujących norm społecznych, powodujący dezorientację jednostek co do zasad postępowania (2 pkt) + trafny przykład, np. gwałtowne przemiany gospodarcze lub kryzys ekonomiczny (1 pkt). Max 3 pkt.

Grupa B

1. (1 pkt) **D**

2. (1 pkt) **C**

3. (4 pkt) **1–B, 2–C, 3–D, 4–A** — po 1 pkt za parę

4. (4 pkt) **1–D, 2–C, 3–B, 4–A** — po 1 pkt za parę

5. (3 pkt) **(1) zachowania; (2) instytucje państwowe; (3) aprobacie lub dezaprobacie** — po 1 pkt za lukę

6. (3 pkt) **(1) przyswaja; (2) pierwotną; (3) rówieśniczych** — po 1 pkt za lukę

7. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Konflikt ról: sytuacja, gdy oczekiwania związane z różnymi rolami jednostki są ze sobą sprzeczne. Np. matka-menedżerka: oczekiwanie poświęcenia czasu dzieciom vs wymóg długich godzin pracy.
Punktacja: Definicja (1 pkt), przykład (1 pkt).

8. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Formalna kontrola społeczna opiera się na przepisach i jest realizowana przez wyspecjalizowane instytucje, np. sąd skazujący za przestępstwo albo policja nakładająca mandat. Nieformalna kontrola wynika z reakcji otoczenia, np. dezaprobata rodziny, plotki sąsiadów czy wykluczenie z grupy rówieśniczej.
Punktacja: Poprawne wyjaśnienie różnicy (sankcje wynikające z przepisów i nakładane przez instytucje a sankcje wynikające z reakcji otoczenia) – 1 pkt; po jednym przykładzie każdej formy – po 0,5 pkt (łącznie 1 pkt). Maksymalnie 2 pkt.

9. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Po pierwsze, grupa rówieśnicza umożliwia nastolatkowi budowanie tożsamości niezależnej od rodziny, poprzez porównywanie się z osobami w podobnym wieku. Po drugie, uczy norm współżycia społecznego – współpracy, rywalizacji i kompromisu – w relacjach opartych na względnej równości, inaczej niż w relacji z dorosłymi opartej na hierarchii.
Punktacja: Za każdą trafną funkcję – 1 pkt (maks. 2 pkt). Przykładowe funkcje: kształtowanie tożsamości poza rodziną, uczenie norm współpracy i rywalizacji, wsparcie emocjonalne niezależne od dorosłych, budowanie poczucia przynależności. 2 pkt.

10. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Rola społeczna to zespół zachowań, oczekiwań i norm przypisanych osobie zajmującej określoną pozycję (status) w strukturze społecznej. Konflikt ról: 1) Rola pracownika vs rola rodzica — pracodawca oczekuje dyspozycyjności i nadgodzin, podczas gdy obowiązki opieki nad dzieckiem wymagają obecności w domu. 2) Rola przyjaciela vs rola przełożonego — szef musi obiektywnie ocenić pracę kolegi, z którym łączą go bliskie relacje.
Punktacja: 1. Poprawna definicja roli społecznej: zespół zachowań, oczekiwań i norm związanych z daną pozycją (statusem) społeczną – 1 pkt. 2. Pierwszy przykład konfliktu ról z wyjaśnieniem (np. oczekiwania pracodawcy dotyczące nadgodzin vs obowiązki rodzicielskie) – 1 pkt. 3. Drugi, różny przykład (np. rola przyjaciela vs rola przełożonego wobec podwładnego) – 1 pkt. Razem 3 pkt.

Skala ocen (orientacyjna, 25 pkt w każdej grupie)

bardzo dobry (5)	23–25 pkt
dobry (4)	19–22 pkt
dostateczny (3)	13–18 pkt
dopuszczający (2)	8–12 pkt
niedostateczny (1)	0–7 pkt

Progi: 90%, 75%, 50%, 30%. Progi w Twojej szkole mogą być inne. W zadaniach otwartych uznaj każdą odpowiedź poprawną merytorycznie, także sformułowaną inaczej niż przykład.

Ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: **matury-online.pl/sprawdzian/wos/spoleczenstwa-i-socjalizacja**. Nauczyciele i korepetytorzy ułożą własną kartę z banku ponad 20 tys. zadań: **matury-online.pl/dla-korepetytorow**.